ارزیابی آثار دموگرافیک و فرهنگی گردشگری در سرعین اردبیل

دکتر سیمین تولایی، دانشیار دانشگاه تربیت معلم تهران
ناصر شاهدی، کارشناس ارشد دانشگاه تربیت معلم

چکیده

گردشگری به مثابه یکی از عناصر و حلقه‌های عمده ساختار اقتصادی در جهان، منشاء اثرات عظیم دموگرافیک، فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و کالبدی بوده است. ایران به طورعام و سرعین به طورخاص نیز در معرض این‌گونه تحولات در چندین دهه اخیر قرار داشته است. هدف از این مقاله ارزیابی آثار دموگرافیک و بالاخص فرهنگی ناشی از گردشگری در سرعین می‌باشد.

تحولات دموگرافیک در چارچوب افزایش نرخ رشد جمعیت، بُعد خانوار، موازنه نسبت مهاجرت و تغییر در نسبت جنسی وسنی متعین بوده است.

روش تحقیق مبتنی براستفاده از پاره‌ای داده‌های کتابخانه‌ای و انجام کار میدانی در حوزه تحلیل پرسشنامه بوده است. بدین‌منظور بخش کوچک مرکزی و قدیمی شهر و روستای آلوارس جهت مقایسه وارزیابی آثارفرهنگی گردشگری مطالعه گردید. برطبق نتایج مبتنی بر به کارگیری آزمون مجذور خی، گردشگری در سرعین منجر به رنگ باخت برخی ویژگی‌های فرهنگ بومی در حوزه زبان بومی، پوشش، آداب و رسوم سنتی و به موازات آن ارتقاء نحوه آداب و اصول معاشرت، بالارفتن سطح آگاهی اجتماعی و افزایش روحیه احترام به دیگران شده است.

واژگان کلیدی: سرعین، آلوارس، گردشگری، آثار فرهنگی، تهدید زبان بومی.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

مقدمه

تحول و گسترش ارتباطات، افزایش درآمد، شکل‌گیری قوانین جدید، افزایش اوقات فراغت‌وفزونی انگیزه‌های سفر، گردشگری درجهان معاصررا با رونقی شگرف به یکی از عناصر و حلقه‌های عمده ساختار اقتصاد جهانی مبدل ساخته است.

ایران از نظر دارابودن امکانات میراث فرهنگی و جهانگردی جزء پنج کشور و به روایت دیگر جزء ده کشور مهم دنیاست.

در این میان استان اردبیل به صورت عام و شهر سرعین به صورت خاص از این امر مستثنی نیست.

سرعین براساس نشستی که در اردیبهشت ۱۳۸۵ در سازمان گردشگری برگزار شد به عنوان یکی از هفت قطب توریستی کشور انتخاب شد (ماهنامه کجا، شماره ۶،۱۳۸۵).

برخورداری از چشم‌اندازهای زیبای طبیعت، هوای سالم، چشمه‌های آب گرم معدنی با خواص درمانی، صنایع دستی، تپه‌های تاریخی، اقلیم معتدل در دوران گرم سال و اقلیم سردسیری و واقع‌شدن دردامنه کوه سبلان که یکی از مؤلفه‌های اصلی توریسم زمستانی است و به موازات آن قرارگرفتن در کنار راه‌های بین استانی و ترانزیتی، این منطقه را به یکی از قطب‌های گردشگری استان و حتی کشور تبدیل نموده است بطوری که سالانه حدود سه و نیم میلیون نفر گردشگر از این منطقه دیدن می‌کنند (راهنمای جامع سیاحتی استان اردبیل،۱۳۸۴). سرعین که تا سال ۱۳۶۵ یک روستا محسوب می‌شده است، امروزه با اتکاء به صنعت گردشگری به سطح یک نقطه شهری ارتقاء مرتبه یافته است (طرح جامع سرعین، مهندسین مشاور طرح کاوش، ۱۳۸۱).

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

بدین‌سان گردشگری طی دو دهه اخیر تحولات عظیم جمعیتی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و کالبدی را در این منطقه و بخصوص در سرعین بوجود آورده است.

ارزیابی تحولات دموگرافیک سرعین

بررسی نرخ رشد جمعیت سرعین طی دوره‌های مختلف آماری و مقایسه آن با نرخ رشد جمعیت کل استان اردبیل موید آن است که طی دوره‌هایی که گردشگری در سرعین گسترش چندانی نداشته این منطقه از نظر نرخ رشد جمعیت در سطح پایینی نسبت به استان اردبیل قرار داشته است. با رشد و گسترش گردشگری در منطقه نرخ رشد جمعیت آن نسبت به دوره‌های قبل و حتی نسبت به نرخ رشد کل استان و کشور افزایش قابل‌ملاحظه‌ای پیدا کرده است. با رونق گردشگری تعداد افراد موردنیاز جهت ارایه خدمات به گردشگران افزایش یافت. این امر زمینه را برای افزایش میزان موالید و بالابردن نرخ رشد جمعیت فراهم ساخت. نرخ رشد جمعیت درشهرستان اردبیل در سال‌های ۱۳۳۵، ۱۳۴۵، ۱۳۵۵، ۱۳۶۵، ۱۳۸۳ به ترتیب معادل ۱/۷، ۳/۸، ۲/۹، ۰/۹۶، ۱ درصد بوده است. در سال‌های مذکور این نرخ در سرعین به ترتیب معادل ۰/۹۶، ۳/۱۶، ۶/۰۸، ۱/۰۲، ۲/۱۲ درصد بوده است.

طی دهه‌های ۴۵ و۵۵ که گردشگری درسرعین گسترش نیافته بود، میانگین بُعد خانوار در سرعین(۵,۳۴) بمراتب کمتر از بُعد خانوار در کل استان(۶,۴۴) بوده است. دلیل این امر نیز نبود کار و اشتغال در سطح منطقه و مهاجرت افراد در سنین اشتغال به نقاط دیگر بوده است. طی دهه‌های بعدی و تا قبل از اجرای سیاست کنترل موالید بعد خانوار در سرعین به دلیل گسترش گردشگری و اثرات

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

تبعی آن زمینه ایجاد مشاغل جدید و جلوگیری از پدیدهٔ مهاجرت، افزایش یافته است (سازمان برنامه و بودجه استان، ۱۳۸۴).

همچنین تعداد جمعیت ساکن در شهر در دورهٔ گرما به چندین برابر میزان آن در دورهٔ سرد می‌رسد. تعداد جمعیت در۶ ماهه اول ودوم سال۱۳۸۳ به ترتیب معادل ۸۵۰۰ و ۴۱۵۴ نفر بوده است. این افزایش جمعیت مربوط به گروه‌های سنی و جنسی خاصی می‌باشد و بیشتر گروه‌های سنی سنین کار، فعالیت و اشتغال را دربرمی‌گیرد.

نسبت جنسی در این شهر در سال ۱۳۸۳، ۱۱۷ گزارش شده است. در همین سال بالاترین نسبت جنسی مربوط به گروه‌های سنی ۴۴- ۲۵ بوده که نسبت جنسی در آن‌ها بین ۱۳۳ تا ۱۴۳ متغیر بوده است. کمترین نسبت جنسی نیز متعلق به گروه سنی ۸۵ و بیشتر می‌باشد که معادل ۴۰ است. نسبت سنی و جنسی در این شهر در دوره گرم و سرد سال متفاوت است. به این ترتیب که نسبت جنسی در طول دوره گرما افزایش شدیدی نشان می‌دهد. دلیل این امر نیز افزایش زمینه اشتغال برای مردان در امور مربوط به ارایه خدمات به گردشگران تابستانی می‌باشد. در واقع قسمت اعظم افراد ارایه‌کننده خدمات به گردشگران را مردان تشکیل می‌دهند. پس از پایان دوره گرم سال که افراد شاغل فصلی از این شهر خارج می‌شوندنسبت جنسی به حالت طبیعی خودبرمی‌گردد. بررسی‌ها نشان داده است که تقریبا تمامی افرادی که در دوره گرم سال جهت کار به این شهر وارد می شوند مرد می‌باشند. از طرف دیگر این افزایش نسبت جنسی در دورهٔ ۶ ماهه اول سال در گروه‌های سنی خاصی اتفاق می‌افتد و گروه‌های سنی را شامل می‌شود که در سنین کار و اشتغال قرار دارند. در حالی که در بقیه گروه‌های سنی نسبت جنسی در حالت متعادل قرار دارد.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

گردشگری در سرعین منجر به تحولات اجتماعی جمعیت در قالب مهاجرت نیز گردیده است. در دوره‌هایی که گردشگری هنوز رونق پیدا نکرده بود و زمینه کار و اشتغال برای افراد بوجود نیامده بود سرعین با موازنه منفی مهاجرتی روبرو بود. بدین‌معنی که تعداد افرادی که از این شهر مهاجرت کردند بیشتر از افرادی بود که به این شهر مهاجرت کردند. بعد از گسترش صنعت گردشگری شاهد موازنه مثبت مهاجرت در سرعین بوده‌ایم (جدول شماره۱).

جدول شماره۱: موازنه مهاجرتی سرعین طی دوره‌های آماری ۱۳۸۳- ۱۳۵۵

سال	تعداد افرادی که از این شهر مهاجرت کرده‌اند	تعداد افرادی که به این شهر مهاجرت کرده‌اند	موازنه مهاجرتی
۱۳۵۵-۱۳۶۵	۱۷ نفر	۵ نفر	۱۲- نفر
۱۳۶۵-۱۳۷۵	۴۱ نفر	۵۹ نفر	۱۸+ نفر
۱۳۸۱-۱۳۸۳	۴۴ نفر	۵۳ نفر	۹+ نفر

ماخذ: مرکز آمار ایران،۱۳۸۴

ارزیابی اثرات فرهنگی گردشگری

ارتباط میان صنعت گردشگری و جامعه میزبان و فرهنگ وی یک ارتباط دیالکتیک و دوسویه است. به عبارت دیگر، گردشگری و فرهنگ نباید به عنوان دو مفهوم مجزا و مستقل نگریسته شوند. چارلسن و جعفری[1] دوسویه‌بودن این رابطه

[1] Charlson & Jaffari

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

را در قالب دو واژه فرهنگی‌شدن صنعت گردشگری[1] و توریستی‌شدن فرهنگ جامعه میزبان[2] تعبیر کرده‌اند (Charlsen & Jafari, 1996).

اسوار بروک[3] بر این اعتقاد است که میزان قدرت و انسجام و همگنی فرهنگ جامعه میزبان و پای‌بندی مخاطبان آن فرهنگ به حفظ شعائر و اصول فرهنگی می‌تواند از خودباختگی در برابر هجوم عناصر فرهنگ بیگانه جلوگیری نماید (Swarbrooke, 1999, p.9).

میزان آمادگی جامعه میزبان برای پذیرش تحول، مقدار مالکیت افراد بومی و درگیربودن آنها در این قسم از فعالیت، تصویری که از طریق رسانه‌ها و تبلیغات از گردشگران و جامعه میزبان در اختیار است نیز از جمله عوامل مؤثر در طیف تغییرات فرهنگی و اجتماعی است (همایون، ۱۳۸۱).

نزدیکی فضایی میان مواجهه‌شوندگان و گردشگران نیز در ایجاد اثرات فرهنگی- اجتماعی مؤثر است. در مواردی رشد و گسترش صنعت گردشگری منجر به جدایی‌گزینی و کاهش اثرات اجتماعی- فرهنگی در کل جامعه میزبان می‌گردد (Williams, 2000, p.155).

درصد جمعیت بومی که با صنعت گردشگری در ارتباط هستند، درصد جمعیت شاغل در فعالیت‌های گردشگری اعم از شاغلین مستقیم، غیرمستقیم و سببی[4]، و ماهیت صنعت گردشگری نیز از جمله محورهای موردتوجه کوپر[5] و دیگران است (Cooper & other, 2000, p. 182).

[1] Culturalization of Tourism
[2] Touristification of Culture
[3] Swar brooke
[4] Induced
[5] Cooper

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

گردشگری در مواردی منجر به تغییرفرهنگ جامعه میزبان، پاگرفتن اقشار جدید اجتماعی، نوگرایی ساختار خانواده، همگرایی اجتماعی و حفظ میراث فرهنگ ناحیه‌ای می‌شود (فرخی، ۱۳۷۸).

گردشگری ضمن حفاظت از آثار باستانی، فرهنگی و تاریخی و اثرات مثبت اقتصادی تبعی آن، در حفاظت از فرهنگ جامعه میزبان و افزایش تقاضا برای اجرای نمایش‌ها، رسوم و سنن فرهنگی نیز نقش بسزایی دارد. بنابر اعتقاد کاظمی جهانگردی راهی است برای حفظ صیانت میراث همگانی و فرهنگ جهانی چرا که حساسیت جهانی را به حفظ آثار فرهنگی و تاریخی و حمایت از الگوهای رفتاری و آداب و سننی که به مرور رنگ‌باخته‌اند ارتقاء می‌بخشد و از این رهگذر در راستای پایداری قدم برمی‌دارد (کاظمی، ۱۳۸۲، ص۴۵).

سعی در دستیابی جامعه میزبان به امکاناتی که تاکنون از آن بهره‌مند نبوده، بروز رفتارهای اصلاح‌گرایانه نظیر پذیرش سبک‌های مفید زندگی (الگوبرداری از سبک ساده‌زیستی ایرلندی‌ها توسط جامعه یونان) از جمله این موارد است (Swarbrooke, 1999, p.74).

گردشگری ابزاری در راستای پدیدآوردن همدلی وتفاهم وشناخت بین‌المللی و تحقق صلح جهانی نیز محسوب می‌شود (Brown, 2000).

در مواردی طیف تغییرات به گونه‌ای وسیع و شدید است که می‌تواند از طریق ایجاد تغییرات اساسی در ارزش‌های اجتماعی- اخلاقی به استحاله اخلاقی نیز بیانجامد (Williams, 2000, p.163).

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

کولینز[1] از واژه رانش و استحاله فرهنگی[2] صحبت به میان آورده که مراد از آن فرایندی است که تغییرات در فرهنگ جامعه میزبان ابتدا موقتی است و سپس جنبه استعماری و مخرب پیدا می‌کند (Collins, 1978).

همچنین دوگانگی اجتماعی بدان جهت که جوانان سعی در پذیرش عناصر فرهنگ بیگانه و تغییر در سنن نهادینه خود دارند و در نقطه مقابل سالمندان مُصرانه بر حفظ و بقای آنها پافشاری می‌کنند می‌تواند منجر به مهاجرت نسل جوان و جوان‌زدایی شود. چراکه جوانان در برابر نمادها و ظواهر مرتبط با گردشگران قرارمی‌گیرندولذاافق دیگری پیش‌روی آنهاگشوده می‌شودوتاب مقاومت در برابرسالمندان سنت‌گرا را ندارند(Shaws & Williams, 2002, p. 102).

به طورخلاصه صنعت توریسم چنانچه از ابعاد ملاحظات اجتماعی و فرهنگی به نحوی مسئولانه و مناسب برنامه‌ریزی و توسعه داده شود، می‌تواند فواید و اثرات اجتماعی- فرهنگی قابل‌ملاحظه‌ای را در خصوص حفظ میراث فرهنگی ناحیه‌ای، افزایش غرور ملی و ارتقاء اعتماد به نفس فرهنگی دربرداشته باشد. این در حالی است که عدم‌توجه به مقوله گردشگری با برنامه، مسبب بروز مشکلات فرهنگی- اجتماعی در حوزه تهدیدفرهنگ‌بومی، تضعیف‌زبان‌بومی، ناسازگاری‌های اجتماعی، اعتیاد به مواد مخدر و بزه‌کاری می‌گردد.

ارزیابی اثرات فرهنگی گردشگری در سرعین

گسترش گردشگری، تحولات فرهنگی مثبت و منفی زیادی در سرعین نیز داشته است. جهت درک این تحولات در سرعین، مقایسه سرعین (بخش مرکزی

[1] Collins
[2] Cultural drift

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

و قدیمی آن) با جامعه سنتی آلوارس که گردشگری تاثیربسیار اندکی بر آن داشته ضروری است. بدین‌ترتیب پرسشنامه‌ای تهیه شد و در دو جامعه آماری سرعین (منطقه مرکزی و قدیمی شهر) با جمعیت تقریبی ۲۰۰۰ نفر و روستای آلوارس با جمعیت ۵۳۵ نفر توزیع شد. با استفاده از نرم افزار spss و آزمون خی دو تحولات فرهنگی در سرعین و روستای آلوارس به شرح زیر موردمقایسه و تحلیل قرار گرفت:

در پاسخ به این سؤال که آیا گسترش گردشگری موجب تضعیف زبان بومی مردم منطقه شده است یا خیر، با توجه به اینکه سطح معناداری در سرعین بیشتر از ۰/۰۵ بوده لذا تفاوت معنی‌داری وجود ندارد بدین‌ترتیب این پدیده در سرعین تاثیری نداشته است. در آلوارس نظر به اینکه سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ است این پدیده تاثیرگذار بوده است (جدول شماره ۲).

جدول شماره ۲: ارزیابی نقش گردشگری در تضعیف زبان بومی در سرعین و آلوارس

	طیف پاسخ‌ها	فراوانی	Chi square	Df	asymp.sig
سرعین	خیلی زیاد زیاد متوسط کم بی‌تاثیر	4 5 3 2 5	1.789	4	/ 774
آلوارس	بی‌تاثیر کم متوسط	1 8 1	9.800	2	/007

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

در خصوص این سؤال که آیا گسترش گردشگری در نحوه برخورد مردم با گردشگران تاثیری داشته است یا خیر، با توجه به اینکه سطح معناداری در سرعین کمتر از ۰/۰۵ بوده این پدیده در سرعین تأثیر داشته است. در حالی است که در آلوارس نظر به اینکه سطح معناداری بیشتر از ۰/۰۵ است، لذا تفاوت معنی‌داری وجود ندارد و گردشگری تاثیرگذار بوده است (جدول شماره ۳).

جدول شماره ۳: ارزیابی نقش گردشگری در نحوه برخورد مردمان در سرعین و آلوارس

	طیف پاسخ‌ها	فراوانی	chi square	Df	asymp.sig
سرعین	خیلی زیاد زیاد متوسط کم	10 5 2 2	9.000	3	.029
آلوارس	بی‌تاثیر کم متوسط زیاد	2 4 3 1	2.000	3	.572

در خصوص این سؤال که آیا گسترش گردشگری در حجاب و نوع پوشش مردم تاثیری داشته است یا خیر، نظر به اینکه سطح معناداری در سرعین کمتر از ۰/۰۵ است لذا تفاوت معنی‌داری وجود دارد و بدین‌ترتیب گردشگری در این خصوص در سرعین تاثیرگذار بوده است. در آلوارس نیز چون سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ است لذا این تفاوت معنی دار بوده و بدین‌ترتیب این پدیده در آلوارس نیز تاثیر داشته است (جدول شماره ۴).

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

جدول شماره ۴: نقش گردشگری در حجاب و پوشش مردم سرعین و آلوارس

	طیف پاسخ‌ها	فراوانی	chi square	Df	asymp.sig
سرعین	خیلی زیاد زیاد متوسط کم بی‌تاثیر	1 3 6 5 4	3.895	4	.420
آلوارس	بی‌تاثیر کم متوسط زیاد	5 2 1 2	3.600	3	.308

در خصوص این سؤال که آیا گسترش گردشگری در بالارفتن سطح آگاهی اجتماعی مردم تاثیرگذار بوده است یا خیر، نظر به اینکه سطح معناداری در سرعین کمتر از ۰/۰۵ است، لذا تفاوت معنی دار بوده و بدین‌ترتیب گردشگری در این خصوص در سرعین تاثیر داشته است. به همین نحو از آنجا که سطح معناداری در آلوارس نیز کمتر از ۰/۰۵ است، لذا این تفاوت معنی دار بوده و این پدیده در آلوارس نیز تاثیرگذار بوده است (جدول شماره۵).

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

جدول شماره ۵: نقش گردشگری در ارتقاء سطح آگاهی در سرعین و آلوارس

	طیف پاسخ‌ها	فراوانی	chi square	Df	asymp.sig
سرعین	خیلی زیاد زیاد متوسط کم	8 5 4 2	3.947	3	.267
آلوارس	بی‌تاثیر کم متوسط	5 3 2	1.400	2	.497

در خصوص این سؤال که آیا گسترش گردشگری در آداب و معاشرت مردم تاثیر داشته است یا نظر، به اینکه سطح معناداری در سرعین کمتر از ۰/۰۵ است، لذا این تفاوت معنی‌دار بوده و گردشگری در این خصوص در سرعین تاثیرگذار بوده است. به همین نحو چون سطح معناداری در آلوارس نیز کمتر از ۰/۰۵ است، لذا این تفاوت معنی‌دار بوده و پدیده فوق در آلوارس نیز تاثیرگذار بوده است (جدول شماره۶).

جدول شماره ۶: نقش گردشگری در آداب و معاشرت در سرعین و آلوارس

	طیف پاسخ‌ها	فراوانی	chi square	Df	asymp.sig
سرعین	خیلی زیاد زیاد متوسط کم	6 8 3 2	4.789	3	.188
آلوارس	بی‌تاثیر کم زیاد	5 4 1	2.600	2	.273

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

در پاسخ به این سؤال که آیا گسترش گردشگری در افزایش روحیه احترام به دیگران تاثیری داشته است یا خیر، نظر به اینکه سطح معناداری درسرعین کمتر از ۰/۰۵ است، این تفاوت معنی‌دار بوده و لذا این پدیده درسرعین تاثیرگذار بوده است. سطح معنی‌داری در آلوارس نیز کمتر از ۰/۰۵ بوده و لذا این تفاوت معنی دار بوده و پدیده مذکور در آلوارس نیز تاثیرگذار بوده است (جدول شماره۷).

جدول شماره ۷: نقش گردشگری در افزایش روحیه احترام به دیگران در سرعین و آلوارس

	طیف پاسخها	فراوانی	chi square	Df	asymp.sig
سرعین	خیلی زیاد زیاد متوسط کم	5 7 5 2	2.684	3	.443
آلوارس	بی‌تاثیر کم زیاد	4 5 1	2.600	2	.273

در پاسخ به این سؤال که آیا گسترش گردشگری موجب حذف ارزش‌های سنتی و مهارت‌های قدیمی شده است یا خیر، نظر به اینکه سطح معناداری در سرعین کمتر از ۰/۰۵ است، لذا این تفاوت معنی دار بوده و گردشگری در این خصوص در سرعین تاثیرگذار بوده است. به همین نحو از آنجا که سطح معناداری

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

در آلوارس نیز کمتر از ۰/۰۵ است لذا این تفاوت معنی دار بوده و این پدیده در آلوارس نیز تاثیر داشته است (جدول شماره ۸).

جدول شماره ۸: نقش گردشگری در حذف و یا احیاء ارزش‌های سنتی در سرعین و آلوارس

	طیف پاسخ‌ها	فراوانی	chi square	Df	asymp.sig
سرعین	خیلی زیاد زیاد متوسط کم بی تاثیر	4 2 2 7 4	4.421	4	.352
آلوارس	بی تاثیر کم متوسط	3 5 2	1.400	2	.497

براساس تجزیه و تحلیل مبتنی بر پرسشنامه مذکور، رونق صنعت گردشگری در سرعین باعث بوجودآمدن تحولات عمیق فرهنگی و اجتماعی در این شهرشده است. در واقع ازطرفی باعث از بین‌رفتن بعضی از ویژگی‌های فرهنگ بومی منطقه مثل: تغییر در زبان، نوع پوشش، آداب و رسوم سنتی، الگوی مصرف، و...و از طرف دیگر موجب گسترش و شکل‌گیری بعضی از ویژگی‌های فرهنگی مثل بهبود نحوه آداب و معاشرت مردم، بالارفتن سطح آگاهی اجتماعی، و افزایش روحیه احترام به دیگران نیز شده است.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

نتیجه‌گیری

سرعین به دلیل جاذبه‌های خاص گردشگری طی چند دهه اخیر شاهد تحولات عظیمی به لحاظ دموگرافیک و فرهنگی بوده است. تحولات جمعیتی در زمینه افزایش رشد جمعیت، بُعد خانوار، موازنه مثبت مهاجرت، و تغییر در ساختار نسبی و جنسی متعین بوده است. تحولات فرهنگی حادث در بخش کوچک قدیمی و مرکزی شهر و روستای آلوارس که گردشگری در آن اثر حاشیه‌ای داشته است، با توزیع پرسشنامه و استفاده از آزمون مجذور خی موردارزیابی قرار گرفت. رونق گردشگری در سرعین باعث ایجاد تحولات عمیق فرهنگی و اجتماعی در این شهر شده است. رنگ باخت برخی ویژگی‌های فرهنگ بومی درحوزه زبان، پوشش، آداب ورسوم سنتی وبه موازات آن‌شکل‌گیری بعضی ویژگی‌های فرهنگی در حیطه بهبود نحوه آداب و معاشرت، بالارفتن سطح آگاهی اجتماعی و افزایش روحیه احترام به دیگران از جمله آثار فرهنگی گردشگری در سرعین می‌باشد.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

منابع

۱- راهنمای جامع سیاحتی استان اردبیل، ۱۳۸۴.

۲- سازمان برنامه و بودجه استان اردبیل، ۱۳۸۴.

۳- طرح جامع سرعین، مهندس مشاور طراحی کاووس، ۱۳۸۳.

۴- فرخی، مرتضی: پیش‌درآمدی بر تأثیرات فرهنگی و اجتماعی صنعت جهانگردی، فصل‌نامه مطالعات دفاعی استراتژیک، ۱۳۷۸.

۵- کاظمی، مهدی: میراث فرهنگی توسعه جهانگردی، فصل‌نامه مطالعات جهانگردی شماره۱، ۱۳۸۳.

۶- ماهنامه کجا، ۱۳۸۵.

۷- همایون، محمدهادی: پیامدهای فرهنگی توسعه جهانگردی، نشریه اندیشه صادق، شماره۵، ۱۳۸۱.

8- Brown, F, (2000)"Tourism Reassessed: Blight or Blessing, Butter worth", Heinemann.

9- Charlsen, J. and Jafari, J. (1996) "Culture and International Tourism", Annals of Tourism Research, vol23, No4, pp 955-58.

10- Collins, L. R. (1978) "Review of Hosts and Guests an Anthropology of Tourism", Annals of Tourism Research, 5, 278-800.

11- Cooper, F. Shepherd, G. (2000) Tourism Principles & Practice, wanhill, Longman.

12- Shaws, G. and Williams, A. (2002) Critical Issues in Tourism: A geographical review, Blackwell.

13- Swarbrooke, J. (1999) Sustainable tourism management, CABI, publishing.

14- Williams, S. (2000) Tourism geography, Routledge.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]